

GEORGE

ORWELL

1984

George Orwell

1984

**VYDAVATELSTVO
SLOART**

Copyright © The Estate of late Sonia Brownell Orwell
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2013
Translation © Juraj Vojtek 1998

ISBN 978-80-556-1083-2

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

I.

Bol jasný, ale chladný aprílový deň a hodiny odbíjali trinástu. S bradou pritlačenou na prsia, aby sa chránil pred dotieravým vetrom, Winston Smith preklzol rýchlo cez sklené dvere na sídlisku Víťazstvo, nie však tak rýchlo, aby zabránil zvirnému piesku a prachu vniknúť dnu s ním.

V chodbe páchla varená kapusta a staré handrové rohožky. Na jednom konci visel na stene plagát, na ktorý ten priestor nestačil. Nachádzala sa na ňom iba obrovská, vyše meter široká tvár muža, asi štyridsaťpäťročného, s hustými čiernymi fúzmi, hrubých, ale pekných črt. Winston zamieril ku schodom. Nemalo zmysel skúšať výťah. Aj v najlepšom čase fungoval zriedkakedy a teraz elektrický prúd cez deň vypínali. Patrilo to k úsporným opatreniam v rámci príprav na Týždeň nenávisťi. Byt bol na siedmom podlaží a Winston, tridsaťdeväťročný a s holenným vredom nad pravým členkom, kráčať pomaly a zopárkrát si odpočinul. Na všetkých odpočívadlách zízala naňho zo steny oproti dverám na výťahovej šachte velikánska tvár. Bol to jeden z portrétov namalovaných tak dômyselne, že vás jeho oči premeriavajú bez ohľadu na to, kam sa pohnete. **VELKÝ BRAT ŤA POZORUJE**, hlásal nápis pod obrazom.

V byte čísi výrazný hlas uvádzal množstvo čísel, ktoré nejakú súviseli s výrobou surového železa. Hlas vychádzal z obdĺžnikovej kovovej dosky, z akéhosi matného zrkadla, ktoré bolo súčasťou povrchu steny na pravej strane. Winston otočil vypínačom, hlas sa trochu stlmil, ale slová ešte stále zneli zreteľne. Prístroj (nazývali ho televízna obrazovka) sa síce dal stíšiť, ale celkom ho vypnúť nebolo možné. Prešiel k oknu: zazrel akúsi drobnú, cintľavú postavu, ktorej útlosť zvyrazňovala modrá kombinéza, rovnošata Strany. Vlasy svetlé ani slama, tvár prirodzene červená, pokožka zrohovatená od lacného mydla, tupých žiletiek a práve sa končiacej zimy.

Aj cez zatvorené okno svet vonku vyzeral studeno. Závaný vetra dole na ulici vírili prach a útržky papiera a hoci

---

svietilo slnko a obloha mala jasne belasú farbu, všetko bolo akési nevýrazné, pravda, až na všade prítomné plagáty. Zo všetkých rohov, na ktoré mal dobrý výhľad, zízala nadol tvár s čiernymi fúzmi. Jedna sa nachádzala aj na priečelí domu naproti. VELKÝ BRAT ŤA POZORUJE, hlásal nápis a jej tmavé oči sa hlboko zabodli do Winstonových. Dole na ulici sa o roh zachytil ďalší plagát, krčovito vo vetre plieskal a raz zakrýval a raz odkrýval jediné slovo ANGSOC. Po medzi strechy sa v diaľke zniesol vrtuľník, chvíľu sa trepotal vo vzduchu ako mucha mäsiarka a oblúkom opäť odletel. Bola to policajná hliadka, ktorá nazízala ľuďom do okien. Tieto hliadky neboli dôležité. Dôležitá bola iba Ideopolícia.

Za Winstonovým chrptom niekto ešte stále táral z televíznej obrazovky o surovom železe, či o prekročení plánu deviatej trojročnice. Obrazovka vedela zaznamenávať i prijímať zároveň. Zachytávala každý Winstonov zvuk, pravda hlasnejší ako šepot, a ak sa nachádzal v zornom poli kovevej dosky, videli ho i počuli. Samozrejme, človek nikdy nevedel, či ho práve nepozorujú. Ako často a na akom základe Ideopolícia zapínala jednotlivé zariadenia, to zostávalo hádankou. Dalo sa však predpokladať, že každého pozorujú bez prestania. Ale nech už bolo, ako bolo, určite vás mohli sledovať, kedykoľvek sa im zachcelo. Museli ste žiť – a aj ste žili vďaka zvyku, ktorý sa stal pudom – za podmienky, že každý zvuk, ktorý vydáte, môže niekto počuť a každý pohyb, ktorý urobíte, ak pravda nie je práve úplná tma, niekto zaznamená.

Winston tam stále postával chrptom k obrazovke. Bolo to bezpečnejšie, aj keď – ako si dobre uvedomoval – aj chrbát môže všeličo prezradiť. Vo vzdialenosti asi jedného kilometra sa nad zašpinenou krajinou týčila vysoká biela budova Ministerstva pravdy, kde pracoval. Tak toto je, pomyslel si s istou dávkou odporu, toto je Londýn, hlavné mesto Regiónu číslo jeden, tretej najľudnatejšej provincie Oceánie. Pokúsil sa vyloviť z mysle nejakú spomienku na detstvo, ktorá by mu prezradila, či bol Londýn vždy takýto. Či sa tu vždy človeku naskytali tieto pohľady na polozrúcané domy z devätnásteho storočia, z boku podopierané drevenými kladami, s oknami zadebnenými lepenkou, so strechami zo zvlneného plechu a s ošarpanými záhradnými múrmi, ktoré sa všade rozpadajú? A na stopy po bombardovaní, nad kto-

---

rými víri prach z omietky, a vŕbovky, ktoré sa týčia ponad kopy ruín a priestranstvá, kde bomby vyhlbili také veľké plochy, že na nich mohli vyrásť úbohé kolónie barakov pripomínajúce kuríny? Nikam to však nevedlo, nemohol si spomenúť; z detstva mu v mysli nezostalo nič okrem niekoľkých presvietených výjavov nezasadených do prostredia a zväčša nezrozumiteľných.

Ministerstvo pravdy, v newspeaku* *Minitrue* (*Minipravda*), sa prekvapujúco líšilo od všetkých ostatných nablízku. Bola to obrovská, pyramídová stavba zo žiarivo bieleho betónu, ktorá sa terasovito vypínala do výšky 300 metrov. Z miesta, kde stál Winston, sa na jej bielom priečelí dali prečítať ozdobne napísané tri heslá Strany:

VOJNA JE MIER
SLOBODA JE OTROCTVO
NEVEDOMOSŤ JE SILA.

Povrávalo sa, že Ministerstvo pravdy má tritisíc miestností nad úrovňou zeme a tomu primerané priestory pod ňou. V rôznych častiach Londýna sa nachádzali ďalšie tri budovy podobného výzoru a veľkosti. Okolitú architektúru prevyšovali tak zreteľne, že zo strechy bloku domov Víťazstvo sa dali vidieť zároveň. Sídlili v nich štyri ministerstvá, ktoré si podelili všetok vládny aparát: Ministerstvo pravdy, ktoré malo na starosti informácie, zábavu, vzdelávanie a umenie; Ministerstvo mieru, do ktorého kompetencie patrila vojna; Ministerstvo lásky, ktoré udržiavalo zákonnosť a poriadok; a Ministerstvo hojnosti, ktoré zodpovedalo za hospodárske záležitosti. V newspeaku sa nazývali: *Minitrue*, *Minipax* (*Minimier*), *Miniluv* (*Miniláska*) a *Miniplenty* (*Minihojnosť*).

Ministerstvo lásky skutočne naháňalo strach. Nemalo nijaké okná. Winston nikdy nevkročil do budovy Ministerstva lásky, ba ani len sa k nemu nepriblížil väčšími než na päťsto metrov. Bolo to miesto, kam ste sa nedostali inak ako v oficiálnej záležitosti, a aj vtedy ste museli prejsť zátarasami z ostnatého drôtu, oceľovými dverami a územím skrytých guľometných hniezd. Dokonca aj na uliciach, ktoré videli k jeho vonkajším obranným zariadeniam, hliadkovali

---

*Newspeak bol oficiálnym jazykom Oceánie. O jeho štruktúre a etymológii pozri Dodatok.

---

stráže v čiernych uniformách s výrazom goríl a s článkovými obuškami v rukách.

Winston sa rázne obrátil. Nasadil si výraz pokojného optimizmu, ktorý bolo rozumné mať, keď ste sa pozerali na obrazovku. Prešiel z izby do stiesnenej kuchynky. Odchodom z ministerstva v istú hodinu prišiel o obed v menze; uvedomil si, že v kuchyni nemá pod zub nič okrem skvyvy čierneho chleba a tú si musí nechať na zajtrajšie raňajky. Zobral z poličky fľašu bezfarebnej tekutiny so skromnou bielou nálepkou, na ktorej sa skvel nápis DŽIN VÍŤAZSTVA. Šíril sa z nej nepríjemný olejovitý pach podobný čínskej pálenke z ryže. Winston si z neho nalial do šálky na čaj takmer po okraj, dodal si odvahy a obsah obrátil do seba ako dózu s liekom.

Tvár mu ihneď ofialovela a oči zaliali slzy. Ten hnus pripomínal kyselinu dusičnú a navyše po jej preglgnutí ste mali pocit, akoby vás niekto tresol do tyla gumovým obuškom. Čoskoro však pálenie v žalúdku pominulo a svet sa mu zdal veselší. Z pokrkvanej škatuľky s nápisom CIGARETY VÍŤAZSTVA si vybral cigaretu a neopatrne ju držal zvislo, nečudo, že tabak z nej sa mu vytrúsil na podlahu. S ďalšou už pochodil lepšie. Vrátil sa do obývačky a posadil sa ku stolíku v blízkosti obrazovky. Zo zásuvky vytiahol pero, fľaštičku s atramentom a hrubý čistý zošit štvrtňárkového formátu s červeným chrptom a v mramorovanom obale.

Ako áno, ako nie obrazovka v obývacej izbe mala nezvyčajnú polohu. Namiesto toho, aby ako bežne bola na čelnej stene, odkiaľ mohla obsiahnuť celú miestnosť, nachádzala sa na dlhšej stene oproti oknu. Na jednej jej strane bol plynký výklenok, v ktorom Winston práve sedel, a kde, keď tieto byty stavali, mali asi byť poličky na knihy. Ak Winston sedel vo výklenku, presnejšie na jeho konci, bol mimo zorného poľa obrazovky. Mohli ho, samozrejme, počuť, ale pokým zaujímal terajšiu polohu, nemohli ho vidieť. A veruže aj geografia izby mu vnukla myšlienku robiť to, čo sa práve chystal.

Pravda, tak trochu ho k tomu podnietil aj zošit, ktorý práve vylovil zo zásuvky. Bol to prekrásny zošit. Papier mal taký hladučký ako hodváb, aj keď, pravda, vekom trochu zažltnutý, taký, aký sa už zo štyridsať rokov nevyrábal. Winston však predpokladal, že zošit je oveľa starší. Natrafil naň vo výklade malého biedneho starinárstva kdesi na periférii

---

Londýna (štvrt' si nepamätal) a razom ho opantala neprekonateľná túžba vlastniť ho. Straníci nemali nakupovať v obyčajných obchodoch (vravelo sa tomu "spolupôsobiť na voľnom trhu"), lenže to sa celkom nedodržiavalo, lebo mnohé drobnosti, ako napríklad šnúrky do topánok či žiletka, sa inde zohnať nedali. Rýchlo prebehol pohľadom ulicu z jedného konca na druhý, vkĺzol do obchodu a kúpil zošit za dva a pol dolára. Vtedy vôbec netušil, na čo ho konkrétne chce. S pocitom viny si ho v aktovke priniesol domov. Vlastniť takú vecičku, aj keď do nej ešte nikto nič nenapísal, mohlo človeka kompromitovať.

Chystal sa začať si písať denník. Nebolo to protizákonné (nič nebolo protizákonné, veď nijaké zákony nejestvovali), ale keby sa to prezradilo, určite by ho to stálo život, alebo najmenej dvadsaťpäť rokov v tábore nútených prác. Winston si nasadil pero do násadky a vysal z neho masť. To pero bola zastaraná pomôcka, málokedy používaná aj na podpisovanie, a on si ho tajne a dosť ťažko zaobstaral, lebo sa nazdával, že taký krásny smotanový papier si zaslúži, aby sa naň písalo skutočným perom a nielen škrabalo obyčajnou atramentovou ceruzkou. Vlastne ani nebol navyknutý písať rukou. Okrem stručných poznámok všetko sa bežne diktovalo do speakwritu*, čo v tomto prípade však bolo vylúčené. Ponoril pero do atramentu a potom chvíľu váhal. V útrobach pocítil zamrazenie. Keď zanechá na papieri písmená, bude to rozhodný čin. Drobným kostnatým písmom napísal:

4. apríla 1984

Stiahol sa. Opantol ho pocit absolútnej bezmocnosti. Predovšetkým, vôbec nevedel, či sa píše rok 1984. Tento dátum by mal byť aspoň približne presný, veď si bol vlastne istý, že má tridsaťdeväť rokov a takmer určite sa narodil v roku 1944 či 1945; ale teraz sa nijaký dátum nedal určiť presnejšie ako v rozmedzí roka či dvoch.

---

*V spisovnej angličtine (alebo v tzv. oldspeaku, ako sa v Orwellovom románe nazýva) *to speak* znamená *vravieť, hovoriť*, *to write* - *písať*; poznámka prekladateľa. Bližšie pozri Dodatok.

**Doublethink znamená po anglicky *dvojnázorovosť*, *vieru vo dva protichodné názory zároveň*, poznámka prekladateľa.

Pre koho asi ten denník píše? – zišlo mu zrazu na um. Pre budúcnosť, pre ešte nenarodených. Nad problematickým dátumom na strane si ešte chvíľu lámal hlavu, keď vtom jeho myšlienky narazili na newspeakové slovo *doublethink*^{**}. A prvý raz vôbec si uvedomil význam toho, na čo sa odhodlal. Ako možno komunikovať s budúcnosťou? V podstate to možné nie je. Alebo bude budúcnosť pripomínať súčasnosť a vtedy si ho nikto nevypočuje, alebo sa bude od nej líšiť a v takom prípade sa znepokojuje zbytočne.

Chvíľu len tak posedával a hlúpo zíal na papier. Z obrazovky zaznievala teraz pre zmenu rázna vojenská hudba. Čudné, nielenže vlastne stratil schopnosť vyjadrovať sa, ale aj zabudol, čo chcel pôvodne povedať. Už celé mesiace sa pripravoval na túto chvíľu a nikdy mu ani len na um nezišlo, že iba s odvahou nevystačí. Samotné písanie malo byť maličkosťou. Stačí preniesť na papier ten nekonečný, nepokojný monológ, ktorý vedie v duchu už doslova roky. Ale teraz mu aj monológ doznal. Holenný vred ho navyše ako na potvoru začal práve neznesiteľne svrbieť. Neodvážil sa ho poškrabať, lebo zakaždým, keď to urobil, sa mu zapálil. Sekundy ubiehali. Nevnímal nič, len prázdnotu strany pred sebou, svrbenie pokožky nad členkom, vrešťanie hudby a podnapitosť, za ktorú vďačil džinu.

Vtom sa však v záchvate paniky rozpísal a len matne si uvedomoval, čo kladie na papier. Jeho drobné detské písmo sa neumelo rozliezalo po strane, najprv prestal používať veľké písmená, potom aj bodky.

4. apríla 1984. Včera večer v kine. Samé vojnové filmy. Jeden bohovsky dobrý o lodi plnej utečencov, ktorú bombardovali kdesi v Stredomorí. Obecenstvo šalelo pri záberoch, keď mohutný tučko sa snažil uplávať pred helikoptérou, ktorá ho prenasledovala; najprv sa prevaloval vo vode ako sviňucha, potom sme sa naň pozerali cez cieľnik na gulomete helikoptéry, potom už bol samá diera a more vuokol neho sa zafarbilo do ružova a potom sa rýchlo potopil, akoby sa cez tie diery napil vody a keď sa potápal, obecenstvo revalo od smiechu. potom sa objavil záchranný čl plný detvákov, nad ním sa vznášala helikoptéra. na prove sedela žena v stredných rokoch možno Židovka s vari trojročným chlapčekom v náručí chlapček pištal od hrôzy a tvár si pritláčal na jej prsia, akoby sa chcel do nej zavrtať, a tá žena ho objímala a chlácholila, aj keď sama

---

bola od hruozy bledá ani krieda, stále ho kryla vlastným telom akoby si myslela, že ho takto ochráni pred guľkami. potom tam helikoptéra zvrhla 20 kilovú bombu strašný záblesk a z člna zostali len márne triesky. nasledoval fantastický záber na detskú ruku ako stúpa a stúpa čoraz vyššie do vzduchu ten musela nafilmovať nejaká helikoptéra s kamerou pripevnenou na jej špičke v radoch určených pre členov strany zaznel burácajúci potlesk zato nejakú ženu dole v proleetskej časti kina pochytila hystéria, vykrikovala že by sa to nemalo ukazovať deťom že nie je správne ak sa niečo také ukazuje deťom až ju polícia odvliekla von kież by sa jej nič nestalo nikoho nezaujima čo vravia proleteri typická proleetská reakcia tí nikdy...

Winston prestal písať, aj preto, že ho pochytil křč. Nechápal, čo spôsobilo, že vychrstol zo seba taký prúd hlúposti. Zvláštne však, že si pritom pripomenul niečo celkom iné, tá spomienka bola navyše taká jasná, že pocítil nutkanie ihneď ju zaznamenať. Až teraz si uvedomil, že práve pre tú udalosť sa rozhodol, že odíde domov a ešte dnes si začne písať denník.

Stala sa v ten deň predpoludním na ministerstve, ak sa, pravda, o niečom takom hmlistom dá vôbec povedať, že sa stalo.

Bolo už takmer jedenásť a v Oddelení záznamov, kde Winston pracoval, začali vyťahovať z kóji stoličky a umiesťňovať ich v strede sály oproti veľkej televíznej obrazovke a tak sa pripravovať na Dve minúty nenávisti. Winston práve zaujímal miesto niekde v strednom rade, keď tu zrazu dve osoby, ktoré poznal z videnia, s ktorými sa však nikdy nezhováral, vošli do miestnosti. Jednou z nich bolo dievča, ktoré často stretával na chodbách. Nepoznal jej meno, vedel však, že pracuje v Oddelení umeleckej literatúry. Keďže ju zopárkrát videl so zamastenými rukami a s kľúčom na matice, nazdával sa, že pracuje ako mechanička pri niektorom stroji na písanie románov. Bolo to sebavedomá mladá žena, asi dvadsaťsedemročná, s hustými vlasmi, pehami na tvári a s dynamickými, športovými pohybmi. Okolo pása mala na kombinéze niekoľko ráz tak pevne omotanú úzku šarlátovú šerpu, emblém Antisexuálnej ligy mládeže, že jej pekne vynikali boky. Odkedy ju prvý raz uvidel, Winstonovi sa znepáčila. Vedel dôvod. Šírila okolo

---

seba atmosféru hokejového ihriska, studených kúpeľov, spoločného stopovania a akejsi všeobecnej čistoty mysle. Nemal rád ženy, najmä nie mladé a pekné. Práve ženy, a predovšetkým mladé, boli najbigotnejšie stúpenkyne Strany, papagájkyne hesiel, primitívne donášačky a sliedičky po všetkom, čo zaváňalo nepravovernosťou. A toto dievča sa mu zdalo ešte nebezpečnejšie než väčšina ostatných. Keď raz prechádzali popri sebe na chodbe, vrhla naňho z boku prenikavý pohľad, ktorý akoby sa razom doňho zavrtal a na chvíľu ho opantal temnou hrôzou. Zišlo mu na um, že celkom dobre môže byť agentkou Ideopolície. To, pravda, nebolo veľmi pravdepodobné. Ale aj tak v jej blízkosti vždy pociťoval zvláštny nepokoj, v ktorom sa spájal strach s nepriateľstvom.

Druhou osobou bol muž menom O'Brien, člen Vnútornej strany, ktorý mal postavenie také dôležité a nedosiahnuteľné, že si ho Winston len ťažko vedel zatriediť. Keď ľudia okolo stoličiek zazreli prichádzať čiernu kombinézu, ktorú nosili príslušníci Vnútornej strany, razom stíchli. O'Brien bol mohutný, rozložitý muž so zavalitým krkom a drsnou, deformovanou a krutou tvárou. Napriek hrozivému výzoru mali jeho spôsoby istý šarm. Tak nejako zvláštno si upravoval na nose okuliare, čo iných akosi záhadne odzbrojovalo a jeho nedefinovateľne zušľachtľovalo. Bol to posunok, ktorý – ak, pravda, ešte niekto vedel v takých pojmoch uvažovať – vyvolával predstavu šľachtica z osemnásteho storočia, ktorý ponúka tabatierku so šnupavým tabakom. Za posledných desať rokov videl Winston O'Briena zo desaťkrát. Čosi ho k nemu silne priťahovalo, a nebol to len bizarný protiklad medzi O'Brienovými dvornými spôsobmi a výzorom profesionálneho boxera. Zrejme omnoho viac zavážila viera – a hádam ani nie tak viera ako prostá nádej – že O'Brienova politická pravovernosť nie je celkom dokonalá. Veľmi presvedčivo to naznačovalo niečo v jeho tvári. A opäť, možno nemal vpísanú do tváre nepravovernosť, ale jednoducho – inteligenciu. Nech však bolo, ako bolo, pripomínal osobu, s ktorou sa dá rozprávať, ak by ste, pravda, dokázali prejsť obrazovke cez rozum a byť s ním osamote. Winston však nepodnikol ani len najmenší pokus, aby si svoj dohad overil; vlastne sa to ani nedalo. Vtedy vrhol O'Brien pohľad na svoje náramkové hodinky, zistil, že je takmer jedenásť, a zrejme sa rozhodol, že do konca Dvoch minút nenávisť

---

zostane v Oddelení záznamov. Vybral si stoličku v tom istom rade, v ktorom sedel Winston, iba zopár miest od neho. Oddelovala ich iba drobná žena so slamenými vlasmi, ktorá pracovala v kóji vedľa Winstona. Tmavovlasé dievča sedelo ihneď za nimi.

Hneď nato zaznela z veľkej obrazovky na konci miestnosti odporná, škripavá reč, akoby z obludného, nenaolejovaného stroja. Bol to škripot, pri ktorom človeku drkotali zuby a na hlave dupkom vstávali vlasy. Začala sa Nenávisť.

Ako obyčajne, na obrazovke sa objavila tvár Emanuela Goldsteina, Nepriateľa ľudu. Kde-kto z divákov zasyčal. Drobná žena s pieskovými vlasmi zakvičala a v jej hlase sa miešala hrôza s odporom. Goldstein bol renegát a odpadlík, ktorý kedysi dávno (ako dávno, to si už nikto nepamätal) patrila k popredným osobnostiam Strany, takmer ako samotný Veľký brat, potom sa však zapojil do kontrarevolučnej činnosti, bol odsúdený na smrť, ale záhadne sa zachránil a zmizol. Programy Dvoch minút nenávisťi sa deň čo deň menili, nejestvoval však jediný, v ktorom by Goldstein nehral hlavnú úlohu. Bol prapôvodný zradca, prvý, kto poškvrnil čistotu Strany. Všetky ďalšie zločiny spáchané na Strane, všetky zrady, sabotáže, kacírstva, úchyľky pramenili priamo z jeho učenia. Ešte stále niekde žil a spriadal svoje nástrahy: hádam za veľkou mláskou, pod ochranou cudzích chlebobarcov a hádam – tak sa aspoň z času na čas poľskávalo – sa ukrýval v samotnej Oceánii.

Winstonovi sa zovrel žalúdok. Pri pohľade na Goldsteinovu tvár sa ho vždy zmocnila bolestivá zmes pocitov. Bola to chudá židovská tvár, s bohatou hrivou kučeravých strieborných vlasov a s malou kozou briadkou – tvár bystrá, a predsa tak trochu zasluhujúca opovrhnutie, s nádychom senilnej nasprostosti naznačenej dlhým tenkým nosom, na ktorého samej špičke sedeli okuliare. Tvár tak trochu ovčia a to isté sa dalo povedať o jeho hlase. Goldstein práve viedol jedovatý útok na učenie Strany – bol to útok taký prehnaný a zvrátený, že si to muselo uvedomiť aj dieťa, a predsa bol taký vierohodný, že naplňal človeka alarmujúcim pocitom, že by mu niektorí, najmä tí, ktorí neuvažujú celkom chladne, mohli podľahnúť. Hanobil Veľkého brata, odsudzoval diktatúru Strany, žiadal uzavrieť bezpodmienečný mier s Euroáziou, obhajoval slobodu prejavu, slobodu tlače, slobodu zhromažďovania, slobodu myslenia, hystericky vykrikoval, že sa

---

na revolúcii spáchala zrada – a to všetko v rýchлом slede mnohoslabičných výpovedí, ktorý parodoval bežný štýl rečníkov Strany a dokonca obsahoval slová newspeaku; v skutočnosti viacej newspeakových slov, než by straník v skutočnom živote bežne použil. A aby nikto nezapochyboval o tom, čo Goldstein svojimi chytľavými frázami zamýšľa, sústavne mu za hlavou pochodovali na obrazovke nekonečné zástupy euroázijskej armády – nepretržitý prúd zovretých šikov mužov bezvýrazných tvári ázijskej armády, ktoré zaplavili obrazovku a zmizli, aby na ich miesta prišli síce iní, a predsa rovnakí. Dutý, rytmický dupot vojenských čižiem vytváral pozadie Goldsteinovho mečania.

Nenávisť netrvala ani tridsať sekúnd a už polovica ľudí v miestnosti nekontrolovateľne zúrivo vykrikovala. Márnomyselná, ovci podobná tvár na obrazovke a hrôzostrašná sila euroázijskej armády za ňou – to bolo viacej, než sa dalo vydržať; navyše pohľad, či prosté pomyslenie na Goldsteina, automaticky prebúdzali strach a zlosť. Bol objektom trvanlivejšej nenávisťi než Euroázia či Východoázia, lebo ak Oceánia viedla vojnu s jednou z týchto mocností, obyčajne nazývala v mieri s druhou. Čudné však na tom bolo jedno: aj keď Goldsteina každý nenávidel a opovrhoval ním a aj keď každý deň a zo tisíckrát na tribúnach, na obrazovke, v novinách, v knihách jeho teórie odmietali, rozbíjali, vysmievali sa im a predstavovali ich verejnosti v takom svetle, aby každý videl, aké sú to podenkové úbohosti – napriek tomu jeho vplyv akoby vôbec neslabol. Vždy povstali noví a noví zadubenci, ktorí sa mu dali zviať. Neprešiel deň, aby Ideopolícia neodhalila špiónov a sabotérov, ktorí konali podľa jeho príkazov. Bol náčelníkom obrovskej tieňovej armády, podzemnej siete sprisahancov oddaných myšlienke zvrhnúť Štát. Údajne sa nazývali Bratstvo. Pošepky kolovali zvesti o hrôzostrašnej knihe, akejsi veľknihe všetkých kacirstiev, ktorú napísal Goldstein a ktorá sa tajne požíciavala. Nemala názov. Ľudia sa o nej zmieňovali, ak – pravda – o nej vôbec rozprávali, proste ako o *knihe*. Lenže človek sa o takýchto veciach dozvedal iba z nejasných narážok. Ak sa tomu dalo vyhnúť, radový člen Strany sa ani o Bratstve, ani o *knihe* nezmienil.

V druhej minúte nenávisť vystriedal záchvat zúrivosti. Ľudia vyskakovali zo svojich miest, vrhali sa na ne, z plných hrdiel vykrikovali, aby umlčali pomätenosť podnecu-

---

júce mečanie z obrazovky. Drobná žena s pieskovými vlasmi zružovela a ústa otvárala a zatvárala ako ryba na suchu. Aj O'Brienova drsná tvár očervenela. Sedel na stoličke neprirodzene vzpriamene a jeho mocné prsia sa nadúvali a zachvievali, akoby mal čeliť nárazu vlny. Tmavovlasé dievča za Winstonom začalo vykrikovať "Sviňa! Sviňa! Sviňa!" a z ničoho nič schmatla ťažký slovník newspeaku a šmarila ho do obrazovky. Udrel o Goldsteinov nos a odrazil sa; hlas neúprosne znel ďalej. V jasnej chvíli Winston zistil, že vrieska s ostatnými a zúrivo kope päťou do podstoliny. Na Dvoch minútach nenávisti nebolo hrozné to, že sa na nich musel človek zúčastniť, ale – naopak – to, že sa nedalo do nich nezapojiť. Po tridsiatich sekundách ste sa už nemuseli pretvarovať. Odporná extáza strachu a pomstychtivosti, túžba zabíjať, mučiť, drúzgať tváre kováčskym mlatom akoby preskočila sťa elektrický prúd na všetkých a premenila každého aj proti jeho vôli na vrieskajúceho pomätenca s pokrivenou tvárou. A predsa zúrivosť, ktorá sa takto človeka zmocnila, bol akýsi abstraktný a necielený pocit a ten preskakoval z jedného objektu na druhý ako plameň zo spájkovacej lampy. Preto Winstonova nenávisť nebola v istú chvíľu vôbec zacielená proti Goldsteinovi, ale naopak, proti Veľkému bratovi, Strane a Ideopolícii; a v takej chvíli jeho srdce prekypovalo úctou k osamotenému, vysmievanému kacírovi z obrazovky, jedinému ochrancovi pravdy a zdravého rozumu v tomto svete lží. Vzápätí však bol opäť zajedno s ľuďmi okolo seba a všetko, čo sa vravelo o Goldsteinovi, sa mu zdalo pravdivé. V takých chvíľach sa potajmé preklínanie Veľkého brata zmenilo na zbožňovanie a on mal dojem, že Veľký brat sa týči do výšky ako nepremožiteľný, nebojácny ochranca, niečo ako mocné skalné bralo proti ázijským hordám, a napriek izolovanosti, bezmocnosti a pochybnostiam, ktoré obostierali Goldsteinovu čiru existenciu, mu pripadal ako zlovestný čarodejník, schopný už mocou svojho hlasu rozbiť konštrukcie civilizácie.

A takto chvíľami mohol zamerať svoju nenávisť tým či oným smerom. Ako človeku, ktorý v nočnej more odtrhá prudkým pohybom z vankúša hlavu, tak sa z ničoho nič podarilo Winstonovi preniesť nenávisť z tváre na obrazovke na tmavovlasé dievča pred ním. Plastické, prekrásne predstavy mu prebleskli myslou. Na smrť ju dobíja gumovým

---

obuškom. Nahú ju priväzuje ku kolu a ako svätého Sebastiána ju celú zasypáva sprškou šípov. Znásilňuje ju a počas orgazmu jej pretína hrdlo. Lepšie než kedykoľvek predtým si uvedomoval, *prečo* ju nenávidí. Nenávidí ju preto, lebo je mladá, pekná a bezpohlavná, lebo by ju rád dostal do postele, čo sa však nikdy nestane, lebo okolo pekného, pružného pásu, ktorý akoby vás vyzýval, aby ste ho objali, mala obtočenú odpornú šarlátovú šerpu, kriklavý symbol cudnosti.

Nenávisť vyvrcholila. Goldsteinov hlas prešiel v ozajstné ovčie mečanie a jeho tvár sa na chvíľu zmenila na ovčiu. Potom sa ovčia tvár pretvorila na postavu euroázijského vojaka, ktorý postupoval, mohutný a hrozivý, s burácajúcim samopalom, až napokon akoby vyskočil z obrazovky; nečudo, že niektorí v prvých radoch pred ním uhýbali. Lenže v tej istej chvíli si všetci s úľavou vydýchli, lebo nepriateľská postava sa preformovala na tvár Veľkého brata s čiernymi vlasmi a čiernymi fúzmi, ktorá prekypovala silou a mystickým pokojom, a bola taká obrovská, že vlastne zaplňala obrazovku. Veľkého brata nepočul nikto. Bolo to len zopár povzbudivých slov, aké sa vravia vo vojnovej haravare, vzájomne nerozlišiteľné, ktoré však navodzujú dôveru už tým, že padli. Potom sa tvár Veľkého brata opäť vytratila a na jej mieste sa vo veľkých písmenách objavili tri heslá Strany:

VOJNA JE MIER
SLOBODA JE OTROCTVO
NEVEDOMOSŤ JE SILA.

Zdalo sa, že tvár Veľkého brata ešte na chvíľu na obrazovke zotrvala, akoby dojem, ktorý v myšliach prítomných zanechala, bol príživý, než aby sa dal vytrieť ihneď. Drobné žieňa s pieskovými vlasmi sa vrhlo na operadlo stoličky pred ňou. S rozochveným odriekavaním, ktoré znelo ako „Spasiteľu môj!“, vystierala ruky k obrazovke. Potom si ukryla tvár do dlaní. Zrejme odriekala modlitbu.

Vtedy všetci prítomní začali hlbokým hlasom pomaly, rytmicky skandovať „vé-bé!“... „vé-bé!“, a znovu a znovu, veľmi pomaly, s dlhou prestávkou medzi „vé“ a „bé“; bol to hlboký šepot, tak akosi zvláštne divošký, v jeho pozadí akoby zaznieval dupot bosých nôh a dunenie tamtamov. Tr-

---

valo to zo tridsať sekúnd. Bol to refrén, ktorý zaznieva v čase vzbúrených pocitov. Čiastočne to však bol aj hymnus na oslavu múdrosti a majestátu Veľkého brata, ale ešte väčšmi druh samohypnózy, úmyselné potláčanie vedomia pomocou rytmického hluku. Winston mal dojem, že mu tuhnú vnútornosti. Počas Dvoch minút nenávisť sa volky-nevolky musel účastniť na všeobecnom delíriu, lenže to ľudskej bytosti nedôstojné skandovanie „vé-bé!“...“vé-bé!“ mu vždy naháňalo hrôzu. Samozrejme, že skandoval s ostatnými, inak sa nedalo. Skrývať city, ovládať si tvár, robiť, čo robia všetci – takto podvedome reagoval. Vždy sa však našlo niekoľko sekúnd, keď ho výraz jeho očí mohol hravo prezradiť. A práve vtedy sa stalo to významné – ak sa, pravda, vôbec stalo.

Práve zachytil O'Brienov pohľad. Ten už predtým vstal. Zložil si okuliare a práve si ich znovu nasadzoval tak svojsky, ako to len on dokázal. V zlomku sekundy sa ich pohľady stretli a vtedy, vo chvíli, keď sa tak stalo, Winston vedel – áno, *vedel* – že O'Brien zmýšľa rovnako ako on. Nedalo sa pochybovať, že si vymenili odkaz. Akoby sa ich mysle otvorili a myšlienky preskočili vďaka pohľadom od jedného k druhému. „Som s tebou,“ akoby mu vrazil O'Brien. „Na chlp presne viem, čo cítiš. Viem všetko o tvojom pohrdaní, o tvojej nenávisti, o tvojom zhnusení. Ale neboj sa, som na tvojej strane!“ Vtedy však záblesk porozumenia zhasol a O'Brienova tvár bola nepreniknuteľná ako kohokoľvek iného.

A to bolo všetko, nuž a Winston si už vôbec nebol istý, či sa to naozaj stalo. Takéto epizódy nikdy nemali pokračovanie. Ich význam spočíval len v tom, že v ňom živili jedinú vieru či nádej: okrem neho jestvujú aj ďalší nepriatelia Strany. Možno fámy o širokom ilegálnom sprisahaní sú napokon pravdivé – možno Bratstvo predsa len jestvuje. Napriek nekonečným zatváraniam, priznaniam a popravám len ťažko sa dalo veriť, že Bratstvo nie je jednoducho mýtus. Niekedy bol presvedčený, že jestvuje, inokedy zasa nebol. Nejestvoval dôkaz, existovali len prchavé dojmy, ktoré mohli znamenať všetko, ale aj nič: útržky začutých rozhovorov, nejasné čarbanice na záchodových stenách – a raz pri stretnutí dvoch ľudí dokonca nebadateľný pohyb rukou, ktorý mohol byť poznávacím znamením. Lenže to všetko boli domnienky, pravdepodobne si to všetko vymyslel.